

Dolžna obuditev spomina

Kot smo že na kratko poročali v naši prejšnji številki, sta pred nekaj dnevi potekali dve kulturni pobudi, ki sta opozorili na dr. Jožo Lovrenčiča (1890-1952) ob njegovi 100-letnici rojstva. Tega primorskega pesnika, pripovednika, urednika, vzgojitelja in politika so se najprej spomnili s strokovnim srečanjem, ki ga je v petek, 26. oktobra t.l., priredilo na Sveti gori Zgodovinsko društvo za Severno Primorje. Znanstveni posvet je odprl zgodovinar dr. Branko Marušič, uradno pa so ga pozdravili guardijan frančiškanskega samostana na Sveti gori p. Matej Papež, generalni vikar koprške škofije Renato Podbersič in novogoriški župan Sergij Pelhan.

Od predavanj in strokovnih posegov naj na prvem mestu omenimo občuten referat Lovrenčičevega vnuka, zgodovinarja Andreja Vouka, ki je obširno spregovoril o slavljenčevem življenju in delu. Sledili so prispevki, ki so z različnih zornih kotov osvetlili njegov literarni in prevajalski opus. Slišali smo tako poglobljene analize Lovrenčičevih pesmi in proze, posebno predavanje je bilo posvečeno njegovemu poznavanju življenja in dela Valentina Staniča, naslednji referat je govoril o Lovrenčičevem odnosu do antične literature, razčlenjene pa so bile tudi folklorne prvine v njegovih literarnih delih. V podanih predavanjih na simpoziju je velika pozornost veljala Lovrenčičevi pesniški zbirki Devela dežela in pesnitvi Trentarski sholar, ki velja za slovensko različico Fausta.

Mnenje vseh udeležencev strokovnega posveta je bilo, da je popolnoma uspel, saj je vsestransko osvetlil nekoliko pozabljeno in dolga desetletja zapostavljeno kulturno osebnost, ki pa ji je treba priznati iskreno vdanost slovenstvu in še posebej dolga leta tlačenim primorskim rojakom. V tej luči je torej treba razumeti Lovrenčičevo akcijo ustanavljanja slovenske gimnazije v Gorici pod nemško okupacijo, kar se je kasneje pokazalo kot dejanje, ki je olajšalo ustanavljanje slovenskih srednjih šol v tem mestu pod zavezniško vojaško upravo. Strokovno srečanje na Sveti gori se je izkazalo kot dovolj zaokroženo, da bi referate veljalo natisniti v posebni publikaciji.

Dva dni kasneje, 28. oktobra, pa je občinski odbor Slovenskih krščanskih demokratov iz Tolmina priredil slovesnost ob odkritju spominske plošče v Lovrenčičevem rojstnem kraju Kreda pri Kobaridu.

dalje na 2. strani ■

V Rimu se spet nekaj premika

Ožji odbor senatne komisije za ustavno vprašanja je v torek, 6. t.m., začel z avdicijami v zvezi z zakonskim osnutkom za zaščito slovenske narodne manjšine v Furlaniji Julijski krajini. Poslušal je izvajanja predstavnikov deželne vlade, članov svetovalskih skupin v deželnem svetu, predsednika goriške in videmske pokrajine (predsednik tržaške pokrajine se ni mogel udeležiti avdicije) in predsednike Gorskih skupnosti za Kras, Brda in Nadiške doline. Svoje poglede in poglede svojih političnih skupin ter ustanov so ožjemu odboru senatne komisije za ustavno vprašanje obrazložili naslednji politiki slovenske narodnosti: Bojan Brezigar za Slovensko skupnost, Miloš Budin za Komunistično partijo Italije, Dario Tersar za Socialistično stranko Italije, Hadrijan Corsi (Ssk) za Briško gorsko skupnost, Marino Pečenik (PSI) za Kraško gorsko skupnost in Giuseppe Chiabudini (KD) za Gorsko skupnost Nadiških dolin.

Kot smo zvedeli, so se proti zakonski zaščiti slovenske narodnostne skupnosti ponovno izrekli predstavniki misovske stranke in Liste za Trst (kar je bilo sicer pričakovati), medtem ko so zastopniki ostalih strank v bistvu ponovili stališča, ki so naši javnosti znana.

Ožji odbor senatne komisije, v katerem je tudi senator Stojan Spetič, bo po vsej verjetnosti nadaljeval z avdicijami prihodnji teden, ko bi moral poslušati izvajanja predstavnikov neposredno prizadete narodne manjšine in tako imenovane »glas-

dalje na 2. strani ■

—0—

Člani mednarodne alpinistične odprave Alpe Adria, ki je »naskakovala« Everest, so se vrnili domov. Na najvišjo goro na svetu so se povzpeli Tomaž Jamnik in zakonca Štremfelj (Marija in Andrej). V odpravi so bili tudi štirje člani Slovenskega planinskega društva iz Trsta.

Enajst milijard din škode

Hudo neurje, ki je bilo v Sloveniji na dan vseh svetih, to je v četrtek, 1. t.m., in zaradi katerega so nastale velikanske

glavnih služb je bilo razvidno, da so poplave povzročile za kakih 11 milijard dinarjev škode, kar ustreza 5,5 odstotka letnega družbenega proizvoda v celotni Sloveniji. Uničenih je bilo 2.500 stanovanj in 270 gospodarskih organizacij, ogroženih pa je kakih tri tisoč ljudi.

Slovenska vlada je že pred dnevi bila sprejela nekaj nujnih ukrepov, njen predsednik Peterle je izjavil, da Slovenija sama ne bo zmogla obnove hudo prizadetih območij in da bo nujna solidarnostna akcija jugoslovanske skupnosti in mednarodne javnosti.

POZIV Ssk ZA POMOČ SLOVENIJI

Ob izredni škodi, ki je nastala širom po Sloveniji zaradi hudih poplav in neurja, so razne ustanove, župnije in organizacije začele tudi v zamejstvu z nabirkami za pomoč prizadetim družinam.

Slovenska skupnost poziva vse rojake, naj velikodušno prispevajo v omenjene sklade, da v stiski izkažemo solidarnost preizkušenim rojakom.

Kdor želi, lahko nakaže svoj prispevek tudi preko Slovenske skupnosti, ki ga bo nemudoma predala Rdečemu križu Slovenije.

Ssk sprejema nakazila na poštni tekoči račun št. 10594349 z oznako: Slovenska skupnost, Ulica Machiavelli 22, Trst. Darovalci morajo obvezno zapisati na položnico »ZA POPLAVE«.

poplave zlasti v severovzhodni Sloveniji, je povzročilo ogromno materialno škodo, življenje pa sta izgubili dve osebi. V torek, 6. t.m., je v Ljubljani zasedalo predsedstvo Republike Slovenije, seje pa so se udeležili tudi predsednik vlade Peterle in nekateri ministri ter predsednik parlamenta Bučar. Iz poročil predstavnikov

SVET SLOVENSKEGA ORGANIZACIJ

vabi rojake, da darujejo v sklad za pomoč prizadetim v poplavah v Sloveniji. Denarna nakazila sprejemajo na uredništvu Katoliškega glasa v Gorici, Riva Piazzutta 18, in na sedežu Slovenske prosvete v Trstu, Donizettijeva 3. Urnik od ponedeljka do petka med 9. in 12. uro.

Na že omenjeni seji v torek, 6. t.m., so ugotovili, da je prva pomoč prišla v Slovenijo iz sosedne avstrijske Koroške. Tudi med Slovenci v Italiji je že v teku solidarnostna akcija, o čemer poročamo posebej.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 11. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenske tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Kozorog« (France Bevk - Sergej Verč); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Šport in glasba; 17.00 V studiu z vami: Sergej Verč; 18.00 Martinovanje 1990; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 12. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Vozlišča; 9.30 Doživljati rojstvo; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenska lahka glasba; 12.40 Ženski zbor Repentabor; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Tako ali drugače?«; 14.30 Naravoslovje malo drugače; 16.00 Repentabor - glasbeni popoldnevi stare in sodobne glasbe; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 13. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Zlostne zgodbe o veselih Kraševcih; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Vsak je svoje starosti kovač; 12.40 Moški zbor Fantje izpod Grmade vodi Ivo Kralj; 12.50 Orkestralna glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Repentabor - glasbeni popoldnevi stare in sodobne glasbe; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Goriške gostilne; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 14. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Glej, kaj ješ; 12.40 Mešani zbor Milan Pertot iz Barkovelj; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 16.00 Repentabor - glasbeni popoldnevi stare in sodobne glasbe; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Literarne podobe; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 15. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Slovenski esej; 9.30 Čas trobent in čas kostanja; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Poslušali boste; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvigljena zavesa; 16.00 Akademski pevski zbor Tone Tomšič iz Ljubljane; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Jugoslavija 1941-1945; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 16. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 To je življenje; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Narodnozabavna glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »To pa si velja zapomniti!«; 14.30 Od Mi'ja do Devina; 16.00 Antologija slovenske violinske glasbe; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 17. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Vraze in čarovnije pri nas; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v občinskem gledališču Ristori v Cedadu; 12.00 Rezija in Kanal-ska dolina; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 16.10 8. Srečanje mladih slovenskih glasbenikov treh dežel Furlanije-Juljske krajine, Slovenije in Koroške; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Spreminjanje etnične strukture v Jugoslaviji; 18.00 Joško Lukeš: »Neverjetna zgodba«, radijska igra; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Končno tudi televizija?

V Saint Vincentu v dolini Aoste se je končalo zasedanje izvršnega odbora Vsedržavnega sveta italijanske časnikarske zbornice. Zasedali sta nadalje njeni komisiji za pravna in kulturna vprašanja. Na zasedanju je bila med drugim okrogla miza o temi »Jezikovne manjšine in radiotelevizijska informacija: izkušnje in načrti«. Ob okrogli mizi so sodelovali časnikarji iz Južnega Tirola, Furlanije-Juljske krajine in Doline Aosta, ki so poročali o stanju radiotelevizijske informacije v nemškem, francoskem in slovenskem jeziku v treh deželah, in sicer na Južnem Tirolskem, Furlaniji-Juljski krajini in Doline Aoste.

O stanju v naši deželi je spregovoril dr. Drago Legiša, ki je tudi član Vsedržavnega sveta zbornice časnikarjev. Posredoval je številnim poslušalcem podatke o stanju na področju radijske informacije v slovenskem jeziku, pri čemer je obžaloval, da se še ni izvedel tisti člen zakona o reformi ustanove RAI iz leta 1975, ki predvideva tudi televizijske oddaje v slovenskem jeziku. Prisotni odgovorni funkcionar radijske in televizijske ustanove RAI je v svojem posegu ob okrogli mizi dejal, da se v Rimu v zadnjem času nekaj premika glede slovenskih televizijskih oddaj in da se bo v tej zvezi v kratkem nekaj konkretnega zgodilo. Iz njegovih izjav bi lahko sklepali, da bo ustanova RAI v sporazumu s predsedstvom vlade uvedla

televizijske oddaje tudi v slovenskem jeziku.

Zanimivo je, da je časnikarska zbornica prvič na tako visoki ravni posvetila pozornost problematiki jezikovnih oziroma narodnih manjšin v Italiji, in sicer Nemcem na Južnem Tirolskem, Francozom v Dolini Aosta in Slovincem v deželi Furlaniji-Juljski krajini.

—o—

V RIMU SE SPET NEKAJ PREMIKA

■ nadaljevanje iz 1. strani

nike javnega mnjenja», pri čemer so mišljeni predvsem predstavniki italijanskih nacionalističnih organizacij, katerih stališča do Slovencev so dobro znana.

Deželna svetovalca Brezigar in Budin, ki smo ju poslušali po slovenskem tržaškem radiu, sta v bistvu izrazila zadovoljstvo nad potekom avdicije v torek, 6. t.m.

—o—

Predsednik vlade Andreotti je danes, četrtek, 8. t.m., poročal v senatni zbornici o zadevi »Gladio«. Gre za tako imenovano »vzporedno« tajno službo, ki jo je leta 1956 priklicala k življenju Atlantska zveza in ki bi nastopila, če bi Sovjetska zveza in njene zaveznice vdrle s svojimi vojaškimi enotami na Zahod. Člani te službe bi nastopali na zasebnih ozemljih kot partizani.

Zanimanje valdostanskega parlamentarca za Slovence

Valdostanski senator dr. Cesare Dujany je pred dnevi prejel odgovor ministra za šolstvo na parlamentarno vprašanje, ki ga je predložil spomladi na predlog šolske komisije Slovenske skupnosti. Takrat je opozoril pristojnega ministra na nedopustno zavlačevanje z razpisovanjem natečajev za profesorje na srednjih in višjih srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem in Goriškem, ki bi jih bili morali po zakonu razpisati že do 31. decembra lani.

Minister je odgovoril, da je zamude zakrivila deželna sekcija Računskega dvora v Trstu z večkratnimi pripombami na ra-

čun razpisov Deželnega šolskega urada. Računski dvor je končno registriral razpis 12. julija letos.

Senator Dujany je tudi že pred časom s parlamentarnim vprašanjem, ki ga je naslovil na poštne ministra, opozoril na neverjetni dogodek, do katerega je prišlo 2. oktobra na tržaški glavni pošti, ko je neka uradnica kontestirala priporočeno pošiljko, ker je v naslovu navajala slovensko ime »Sindikat slovenske šole v deželi Furlaniji - Juljski krajini«. To parlamentarno vprašanje je bilo objavljeno v uradnem zapisniku senata že 17. oktobra, podobno besedilo pa je vložil tudi senator Spetič.

Dolžna obuditev spomina

■ nadaljevanje iz 1. strani

Izklesana je po zamisli akademskega kiparja Marka Pogačnika in postavljena na zunanjo steno zakristije tamkajšnje župnijske cerkve. Kulturni spored je dovršeno povezoval prof. Jože Kurinčič, rojak iz Drežnice, slavnostni govornik pa je bil republiški poslanec in idrijski podžupan prof. Tomaž Pavšič. V občutenih izjavanjih, v katerih je dokazal veliko poznavanje primorskih posebnosti polpreteklega dobe, je objektivno orisal lik dr. Jože Lovrenčiča, hkrati pa se je spomnil še drugih pomemb-

nih mož, rojenih v tej lepi dolini, stisnjeni med Matajurjem, Mijo in Kobariškim Stolom. V kulturnem sporedu so med drugim sodelovali domači šolarji in dijaki kot recitatorji ter oktet »Simon Gregorčič« iz Kobarida.

Obe dejanji, simpozij na Sveti gori in slovesno odkritje spominske plošče v Krodu, pomenita dostojno obuditev spomina na Lovrenčiča in kar kliče k temu, da bi kmalu dobili v ponatisu katero od njegovih literarnih del.

M. V.

PROSTOR MLADIH

Skavti iz Trsta v Ljubljani

Novo pokrajinsko vodstvo tržaškega dela Slovenske zamejske skavtske organizacije, ki je bilo izvoljeno na zadnjem rednem občnem zboru, je že s polno paro zagrabilo za delo. Najprej je bil na programu sestanek, ki so se ga udeležili skoraj vsi člani pokrajinskega vodstva. Sestanek je bil namenjen pregledu trenutnega stanja v organizaciji in programiranju kratkoročnega, pa tudi daljnoročnega delovanja po smernicah, ki so izšle z občnega zbora. Na tem sestanku so polagali posebno pozornost delovanju veje roverjev in popotnic, to je veje, ki jo sestavljajo najstarejši skavti in skavtinje. To delovanje naj bi bilo v bodoče predvsem usmerjeno v pomoč bližnjemu, izobraževanju voditeljev, tehnično pomoč pri organizaciji raznovrstnih letnih pobud in dejavnosti in v gojenje stilov z drugimi skavtskimi organizacijami, posebno s slovenskimi skavti v matici in po svetu.

V tem smislu se je predstavništvo tržaškega dela Slovenske zamejske skavtske organizacije rado odzvalo vabilu vodstva Zveze slovenskih katoliških skavtov in skavtinj. Skupina, ki so jo sestavljali člani pokrajinskega vodstva, načelnik Teo Kralj, načelnica Ana Batagelj, tajnik Stojan Pahor, duhovni vodja Anton Bedenčič, urednik Jambora Peter Rustja, predstavniča veje izvidnikov in vodnic Martina Grahonja, stegovodja 4. stega Marko de Luisa, stegovodja 5. stega Tamara Petaros in odgovorna za stike s skavtskimi organizacijami doma in po svetu Mara Petaros, se je srečala s predstavniki skavtov iz Slovenije v soboto, 3. novembra. Srečanje se je začelo s predstavitvijo novega tržaškega pokrajinskega vodstva in s prikazom bodočega delovanja skavtov v Trstu. Tržačani so predstavili smernice in bodoči program. Iz pogovora je izšlo, da je delovanje v obeh organizacijah precej slično. Načelnik tržaških skavtov Teo Kralj je poudaril, da se kljub zamenjavi ljudi na vrhovnih položajih v organizaciji ne bodo bistveno spremenili cilji in delovanje skavtske organizacije na Tržaškem. Tudi skavti in skavtinje iz Slovenije so predstavili svoje delovanje, ki so ga zaradi vremenskih neprilik nekoliko prilagodili. Zaradi poplav v precejšnjem delu Slovenije so že mobilizirali skupino, ki bo v sodelovanju s civilno zaščito pomagala na poplavljenih področjih. Tej akciji se bodo pridružili še tržaški skavti in skavtinje. Poleg tega se je letos njihovo delovanje zelo razširilo, saj so uvedli še vejo volčičev, to je najmlajših skavtov in skavtinj, ter se geografsko razširili še na Primorsko in Štajersko. Pri tem pa se srečujejo s težavami predvsem glede formacije voditeljev, saj je za dobro delovanje skavtske organizacije potrebno tudi določeno število dobro izvežanih voditeljev. Obe predstavništvi sta bili mnenja, da bi se dalo tečaje za formacijo voditeljev pripravljati skupaj, oziroma jih skupno obiskovati pri italijanski skavtski organizaciji AGESCI. Pri tem so še spregovorili o duhovni formaciji voditeljev in na splošno vseh članov obeh organizacij. Oba prisotna duhovna voditelja Anton Bedenčič in Rafo Pinoza sta bila

mnenja, da bi lahko storili marsikaj skupnega tudi na tem važnem področju skavtskega življenja.

Nato je pogovor potekal še o mednarodnih stikih Zveze slovenskih katoliških skavtov in skavtinj. Njihov načelnik Peter Lovšin je poudaril, da se na generalnem skavtskem odboru v Ženevi zavzema za mednarodno priznanje skavtske organizacije v Sloveniji, obenem pa posreduje svetovnemu skavtizmu tudi podatke o delovanju zamejskih skavtov in skavtinj in se zavzema tudi za njihovo mednarodno priznanje. Tudi o sodelovanju z Zvezo tabornikov Slovenije se je kar precej govorilo. Ker pa so v Sloveniji v teku določene spremembe tudi na tem področju, bodo člani obeh delegacij o tem ponovno spregovorili na naslednjem srečanju, ki bo verjetno v Trstu. Med pogovorom so še omenili sodelovanje Zveze v Mladinskem svetu Slovenije. Bistvene važnosti pa so bili dogovori o medsebojnem sodelovanju, predvsem kar zadeva glasili obeh organizacij. Domenili so se namreč, da bo v obeh glasilih vedno na razpolago nekaj prostora za prispevke o delovanju druge organizacije. S srečanja je izšel tudi okviren program za bodoče sodelovanje na področju usposabljanja voditeljev. Za vse člane pa je v programu skavtsko športno srečanje, ki bo 14. aprila v Trstu in se ga bodo udeležili poleg članov ZSKSS tudi goriški in koroški skavti.

Tuja lista o krizi v Jugoslaviji

New York Times je posvetil 31. oktobra uvodnik Jugoslaviji z naslovom: »Pomagajmo Jugoslaviji, da lahko gleda naprej«. Uvodničar navaja grenko šalo, ki se širi na Hrvaškem, na vprašanje, koliko držav bo v Evropi po letu 1992, odgovarjajo, da jih bo 7, in sicer Evropska skupnost in šest republik, ki zdaj sestavljajo Jugoslavijo. Uvodničar ugotavlja, da ne gre za šalo, ker se bodo dogodki morda res tako razvili. Časnikar navaja Miloševićeve obtožbe proti Hrvaški in Sloveniji, da rušita Jugoslavijo, medtem ko se ti prizadevata, ugotavlja pisec, za oblikovanje konfederacije suverenih republik. Po ustavni krizi pa se pojavlja nevarnost državljanske vojne. Združene države in Evropa bi morale opozoriti Srbijo, da bi vsak poskus ustavne krize s silo vodilo k ukinitvi pomoči in stikov ter prekinitvi jugoslovanske poti v Evropo. Samo pluralizem in blaginja lahko zmanjšata jugoslovanske razliknosti. Tega pa ni na vidiku, ker Srbija še ni izvedla demokratičnih volitev in z obnašanjem na Kosovu kaže, da nima razumevanja za druge narode.

New York Times svetuje ameriški vladi, naj svari stalno, da bi vsako novo nasilje privedlo do prekinitve pomoči. Meni pa, da bi bilo preuranjeno že sedaj zmanjšati pomoč, ker bi to poslabšalo gospodarski položaj in še bolj razburkalo nacionalne strasti v Jugoslaviji.

Italijanski dnevnik La Repubblica je objavil 1. t.m. komentar Dina Frescobaldi z naslovom »Jugoslovanska mina«. Evropski vrh v Rimu je odločno pozval Jugoslavijo, naj ohrani svojo enotnost. Pisec pa se sprašuje, če ne predstavlja takšen

poziv nekakšno vmešavanje v notranje zadeve v smislu, da se silijo narodi, naj ohranijo za vsako ceno sedanjo obliko enotnosti. V nadaljevanju članka Frescobaldi ugotavlja, da je bila Jugoslavija prvič oblikovana pod silo povojnih razmer po prvi svetovni vojni. Že prva Jugoslavija pa se je tragično zrušila. Novo enotnost je zadočila ob odporu proti okupatorjem v vojnem obdobju in jo utrdila ob prelomu s Stalinom.

Ob hudi gospodarski in socialni krizi so ponovno prišli na dan nacionalni spori. Srbski voditelj Milošević je našel oporo pri srbskem nacionalizmu, medtem ko sta Ljubljana in Zagreb postavljala v ospredje vse gospodarske, zgodovinske, kulturne in verske značilnosti, ki ju razlikujejo od drugih delov Jugoslavije. Evropa se ne more omejiti na splošne pozive in mora upoštevati tudi ta stališča. Zavedati se mora — beremo v tem listu — da Jugoslavija ne obstaja več ne v predvojni obliki ne v obliki, ki ji jo je dal Titov režim. Namesto da bi vztrajala pri obrambi unitarizma, ki ne najde več odziva v realnosti, bi morali podpreti iskanje primernih in novih oblik združevanja. Tudi tak pristop bi se sicer lahko tolmačil kot vmešavanje v notranje zadeve, a objektivno je treba priznati, da se je težko izogniti temu tveganju. Paziti je treba, da se ne drega v občutljivost posameznih komponent, pokazati pa je treba razumevanje do stališč posameznih nacionalnih komponent brez pretenzij, da se jih želi spraviti v objem, ki se je doslej pokazal, da je neneraven in neugodovinski, pravi pisec članka v dnevniku La Repubblica.

NOVICE

Ob 73-letnici oktobrske (boljševiške) revolucije je bila v Moskvi tradicionalna vojaška parada, spregovoril pa je sovjetski predsednik Mihail Gorbačov in ne obrambni minister kot vselej doslej. Kot beremo v nekaterih dnevnikih, je Gorbačov baje pripravil osnutek spremembe sovjetske ustave, tako da bi tudi manjše republike in pokrajine postale suverene države, povežane v federacijo. S tem naj bi se na novo uredilo narodnostno vprašanje v Sovjetski zvezi, ki je eden glavnih vzrokov hude krize v državi.

—o—

S krajšo slovesnostjo v Rimu je Mažarska bila v torek, 6. t.m., sprejeta v Svet Evrope. V nekaj mesecih bosta v to pomembno organizacijo vstopili še Češko-Slovaška in Poljska, medtem ko bo morala Jugoslavija še čakati. Njen vstop še ne pride v poštev zlasti zaradi stanja na Kosovu.

Petnajst let delovanja Društva Slovencev miljske občine

Februarja je poteklo 15 let od ustanovitve Društva Slovencev miljske občine, kar za naše kraje ni nobena važna obletnica, če ne bi upoštevali razmer tega našega koščka ozemlja. Že prva razmejitev leta 1945, znana kot »Morganova črta«, je presekala stoletne vezi nekaterih vasi in krajev z večjim delom občinskega ozemlja. Sledilo je leto Kominforma, ki je vneslo nepotreben razdor med naše ljudi in celo med same družinske člane. Umetno podžiganje razprtij in nasprotij, ne samo v narodnostnem pogledu ampak tudi med različnimi sloji in strankarskimi nazori, je imelo za posledico, da so med slovenskim prebivalstvom nastali razočaranja, nezaupanje in oportunizem. Končno nas je prizadela še nova »dokončna« razmejitev leta 1954 z novimi razočaranji: kulturno-družabno delo je skoraj popolnoma zamrlo; ljudje in družine so se razkropile na vse štiri vetrove. Edina vez je ostala v dveh preostalih šolah in v cerkvi, čeprav sta tudi slednji bili prizadeti in zbegani. K temu moramo dodati še razkroj in negotovost na upravnem področju. Kar je delno životarilo, je bilo vedno in vse preveč enostransko in omejeno. Težko je bilo zbrati skupaj vse preostale črepinje, ki bi bile primerne za ponovno kulturno delovanje. To se je zgodilo februarja 1975. leta, ko je končno skupini prizadevnih uspelo zbrati okrog sebe vse, kar je slovenskega ostalo na skrčenem ozemlju miljske občine in ustanoviti tako društvo, ki se ne bi oziralo na nobeno strankarsko, ideološko ali svetovnonazorsko usmeritev, ampak bi

delovanje temeljilo na kulturno-družabnem področju in v enaki meri za vse Slovence. Povezava s šolo, vsakoletne Vesele in Prešernove proslave, pevski zbor Jadran, ustanovitev občinskega vrtca, koncert slovenskih božičnih pesmi v miljski stolnici, združitev dveh preostalih šol v celodnevno šolo v istem poslopju, podružnica Glasbene Matice, predavanja in srečanja z vsemi dejavniki javnega življenja niso za nas še pravi uspehi, ki smo si ga želeli, je pa vendar soliden in pozitiven temelj, na kateremu bo društvo lahko gradilo boljše vsestransko kulturno-družabno in narodno zavest miljskih Slovencev.

V tem smislu ter z bolj sodobnimi prijemi za doseg svojega cilja je Društvo sklicalo za soboto, 10. novembra, redni občni zbor na društvenem sedežu v Miljah, ul. D'Annunzio 62. V tem našem prizadevanju računamo na moralno podporo vseh Slovencev v občini in deželi pa tudi vseh javnih dejavnikov v matični domovini, posebno pa iz bližnjih obmejnih krajev.

Osebnostno si želim predvsem dovolj prizadevnega in energičnega predsednika mlajših let ter bolj sodobnih pogledov, kot sem sam bil, da bi s prizadevnimi člani sedanjega odbora in z novimi močmi mlajše generacije dosegli vse, kar nam do danes ni uspelo. Prepričan sem, da je še med nami takih oseb, moramo jim le dati poguma in možnosti, da se uveljavijo.

Z najlepšimi pozdravi vsem bralcem!

Predsednik
Kiljan Ferluga

ZAČELO SE JE 9. ŠOLSKO LETO JADRANSKEGA ZAVODA IZ DEVINA

Pisane evropske, južnoameriške, afriške in azijske narodne noše ter zastave 60 držav so v ponedeljek, 5. t.m., ustvarile praznično vzdušje v veliki dvorani milanskega vseučilišča Bocconi, kjer je bila slovesnost ob uradnem začetku letošnjega 9. šolskega leta Jadranskega zavoda Združenega sveta iz Devina, pa čeprav so s poukom začeli že v septembru.

Za 204 dijake in njihove profesorje, ki prihajajo iz 12 držav, predvsem pa za vodstvo te mednarodne šole, je bila priloženost, da so zbranimu občinstvu predstavili cilje te mednarodne ustanove, ki povezuje sedem tovrstnih zavodov po svetu. Zavodi Združenega sveta skušajo uveljaviti koncept mednarodnega učnega načrta, ki omogoča dijakom, da dosežejo široko jezikovno in znanstveno-matematično izobrazbo ter mednarodno priznano maturi, ki dovoljuje abiturientom vpis na katerokoli vseučilišče v državah, ki podpirajo to mednarodno institucijo.

Milanska slovesnost se je začela s pozdravnim nagovorom namestnika rektorja vseučilišča Bocconi prof. Secchija, predstavnika Furlanije - Julijske krajine, deželnega odbornika za šolstvo Antoninija in bivšega profesorja na devinskem zavodu Deboveja. Rektor devinskega zavoda Sutcliffe je v svojem nagovoru predstavil delovanje in cilje devinskega zavoda, ki deluje na stičišču treh kultur v občini, ki jo je v Milanu uradno predstavljala odbornica za kulturo in šolstvo prof. Vera Tuta Ban.

Slavnostni govornik pa je bil glavni urednik milanskega gospodarskega dnevnika »Il Sole 24 ore« Locatelli, ves spored je povezovalo sproščeno petje dijakov, ki jih vodi pevovodja Pocolen, sledil pa je komorni koncert dua Pepicelli in slovitega Tržaškega tria.

Med dijake je letos šest Slovencev. Mateja Jamnik iz Slovenj Gradca in Andrej Herlah iz Celja obiskujeta drugi letnik. V prvem letniku pa so Tomaž Sešek iz Ljubljane in Alenka Jovanovski iz Celja ter Tatjana Malle, ki je do lani obiskovala slovensko gimnazijo v Celovcu. Iz Trsta je Tamara Lipovec, do lani pa je Tamara obiskovala znanstveni licej »Prešeren« iz Trsta.

—o—

V Kulturnem domu v Trstu gostuje PRIMORSKO DRAMSKO GLEDALIŠČE iz Nove Gorice

Nicolò Machiavelli

MANDRAGOLA

Režija Georgij Paro

V petek, 9. novembra, ob 20.30 - Abonma RED A in D

v soboto, 10. novembra, ob 20.30 - Abonma RED B, E in F

v nedeljo, 11. novembra, ob 16. uri - Abonma RED C in G

Zaradi povečanega števila abonmentov prosimo abonente mladinskih redov, da se držijo objavljenega razporeda, vse druge pa, da se o morebitnih željenih spremembah dogovorijo z blagajno Kulturnega doma, telefon 734265.

Začenja se akcija za obnovitev štivanske cerkve

Streha župne cerkve sv. Janeza Krstnika v Štivanu, to je cerkve, ki stoji nad križiščem, od koder se odcepi cesta za Gorico, pušča. Cerkev je pravi arhitektonski biser, zgrajena je bila leta 1932 — kot vojna odškodnina za uničeno staro cerkev pri izviri Timave — po načrtih arh. Mazzonija iz Firenc. To cerkev bi morali čimprej obnoviti, da bi nam samim, a tudi poznejšim rodovom zagotovili vso lepoto in skladnost te bogoslužne zgradbe s skoraj pallasanskim pročeljem, simetričnostjo obokov in mističnim Goršetovim »Angelom miru« na jugozahodnem vogalu ter izredno zanimivimi notranjimi poslikavami, ki jih je zasnoval in uresničil Avgust Černigoj.

Zidarji so sicer pred kakimi 15 leti streho že pregledovali, a obnovili so le ostrešje in streho nad zakristijo, kjer je tedaj zelo puščalo, zob časa pa je sedaj načel še kritino same cerkve, kvari se ostrešje, kvarijo zidovi in ometi, nevarno je, da bi vlaga prizadela Černigojeve izpraskanice, ki s svojo jasno figuraliko, lokalno obarvanostjo, močno izrazno izpovednostjo in modernostjo pričajo o izredni umetniški osebnosti slikarja ter vabijo vernika k premišljevanju in molitvi.

Po posvetu z arhitektom Danilom Antonijem Robijem Filipazom kaže, da bi bilo pametno čimprej temeljito popraviti kritino in od vlage načeto ostrešje, da se škoda v eni ali dveh zimah ne bi podvojila oziroma početverila.

Župnijo sv. Janeza Krstnika iz Devina, ki ima svojo župno cerkev v Štivanu, čaka torej v prihodnjih tednih in mesecih odgovorno, težko, a nadvse pomembno delo: popravilo in ovrednotenje te cerkve.

Da bi širšo javnost seznanili s tem problemom, namerava župnijska skupnost v sodelovanju s pevskima zboroma »Dekliški zbor Devina« in »Fantje izpod Grmade« prirediti sredi novembra koncert v tej cerkvi. V goste so povabili uveljavljeni »Črnuški oktet« iz Črnuča pri Ljubljani. To pa bo tudi priložnost, da bosta arhitekta z besedo in fotografskim gradivom ter tehničnim prikazom seznanila prisotne z resnostjo problema. S tem pa se bo tudi začela akcija, s katero naj bi pristojne oblasti seznanili s potrebami nove štivanske cerkve, da bi s posluhom za te stvarne potrebe priskočili na pomoč. Ker pa je cerkev predvsem namenjena vernikom devinske župnije in je tudi najiminenitnejša zgradba na tem pod-

dalje na 8. strani ■

PREDSTAVNIKI SSK V NOVI GORICI

Predstavniki Slovenske skupnosti so se v zadnjem obdobju udeležili več pomembnih političnih pobud krajevnega ali vse-slovenskega pomena, ki so se zvrstile v Novi Gorici.

Tako je bila delegacija SSK prisotna 17. oktobra, ko so Slovenski krščanski demokrati odprli svoj sedež v Solkanu, pri čemer je bil častni gost predsednik SKD in slovenske vlade Lojze Peterle, ki je imel tudi javno diskusijo v Novi Gorici.

Dne 24. oktobra je svoj sedež v Novi Gorici odprla Socialdemokratska stranka Slovenije. Prisoten je bil njen predsednik in predsednik koalicije DEMOS dr. Jože Pučnik, ki je imel tudi srečanje z javnostjo. Obeh pobud se je udeležila krepka delegacija SSK.

Strankin deželni predsednik Marjan Terpin je končno zastopal SSK na kongresu bivše Zveze komunistov Slovenije, ki je bil ravno tako v Novi Gorici dne 27. oktobra.

OBISK V ŠPETRU

Prejšnji mesec sta deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar in deželni svetovalec SSK Bojan Brezigar uradno obiskala slovenski šolski center v Špetru v Bečiji. O problemih, s katerimi se ubada ta izredno pomembna ustanova, sta se pogovorila s predstavniki Zavoda za slovensko izobraževanje, šolskega osebja in staršev. Uvodno poročilo sta podala predsednik Zavoda Pavel Petričič in ravnateljica Živa Gruden.

Predstavnika slovenske stranke sta izrazila priznanje za delo, ki ga opravljajo vrtec, šola in številni tečaji. Vse to nadoમેશ્ચa državo, ki na šolskem področju ne izpolnjuje svojih dolžnosti do Slovencev v videmski pokrajini

—o—
Ivan Cankar**HLAPCI**

Režija Boris Kobal

V sredo, 14. novembra, ob 20.30 - ABONMA RED E

V petek, 16. novembra, ob 20. uri - ABONMA RED K

Deseta obletnica slovenske službe božje v Laškem

Slovenci iz Laškega se zbiramo vsako prvo nedeljo v župnijski cerkvi sv. Lovrenca v Ronkah k slovenski maši ob enajstih in pol. To zbiranje poteka že deset let. Prvič smo imeli mašo v slovenskem jeziku na prvo nedeljo v oktobru 1980. Ta urnik se redno spoštuje in vsi, ki smo se kakorkoli že preselili v ta del nižine s Krasa, tržaškega ali goriškega, poskrbimo, da se dobimo prvo nedeljo in tako po maši pokramljamo.

Imamo pa velikokrat tudi probleme s prostori. Mi smo v tej župniji gostje, pa prav zato smo časovno omejeni. Naše slavje bi moralo biti na prvo nedeljo v oktobru, pa smo ga morali prenesti na prvo nedeljo v novembru, ker je bila cerkev zasedena s poroko ob dvanajstih. Lepo vreme je pripomoglo, da smo se zbrali v lepem številu. Običajno nas je pri tej maši od 80 do 100. Velikokrat se nam pridružijo tudi verniki iz Doberdoba.

Zahvala za to mašo gre predvsem gospodu župniku msgr. prof. Mariu Virgulinu, ki ima izredno razumevanje z nami, pa tudi duhovnikom, ki so v teh desetih letih prihajali med nas. Začel je msgr. dr. Oskar Simčič, nadaljeval dr. Kazimir Humar in končno je upravo prevzel duhovnik iz bližnjega Doberdoba Ambrož Kodlja.

Nedeljsko slavje 4. novembra je bilo slavje z zahvalno mašo, pri kateri smo se zahvalili Bogu, da vsaj včasih lahko skupaj, kot mala verska skupnost, z molitvijo in petjem sodelujemo v materinem jeziku. Ob koncu maše se je naš duhovnik še posebej zahvalil gospe Mariji Gergolet za vodstvo ženskega pevskega zbora in naši neutrudni organistki gospe Olgi Semočič, ki nedeljo za nedeljo skrbi za igranje pri maši. Obema je poklonil sliko svetogorske Marije z zahvalo in prošnjo še za nadaljnje sodelovanje. Pozdrave je izročila

tudi gospodična Marija Ferletič, predsednica SSO. To je bil njen prvi uradni pozdrav, po ponovni izvolitvi. Njena misel je bila: »... Hvala za srečanje z Vami! Vi ste zadnji vihariki na robu slovenske domovine. Hvala, drage pevke in vsi, ki se tu zbirate... Pojte še naprej! Pojte z dušo in srcem, da preživite smrt, da sled ostane, da nekdo še misli na Vas, Vas nosi s seboj, se pogovarja z Vami! ... Kot skromno zahvalo pa izročam v trajen spomin kaseto Od Brd do Krasa msgr. prof. Mariu Virgulinu za razumevanje, da se tu zbiramo in molimo, gospodu Ambrožu, da prihaja med naše Slovence v Laško.

Ta dan je godoval tudi sv. Karel Borojski, zato smo istočasno izročili godovno čestitko gospodu prof. inž. Karlu Mučiču, ki kot tiha skromna čebelica vodi in povezuje vse, ki nam je usoda naklonila življenje na tem delu Laškega. Ob zahvalni pesmi, pa so naše misli poromale v čas, ko nas je bilo več in nova prošnja Bogu, da bi se zbirali še naprej, je odšla z nami na naše domove!

A.

—o—

MACHIAVELLIJEVA MANDRAGOLA V KULTURNEM DOMU V TRSTU

V Kulturnem domu v Trstu bo v petek, soboto in nedeljo (9., 10. in 11. novembra) na sporedu duhovita komedija Mandragola avtorja Niccolòja Machiavellija, ki se je poleg svoje politične dejavnosti in pisanja političnih tekstov uspešno ukvarjal tudi s čisto literaturo. Igro bo predstavilo Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice. V začetku tedna so Mandragolo predstavili tudi v Kulturnem domu v Gorici.

Mandragolo je z režiral Georgij Paro, pojem sodobne jugoslovanske režije. Igra v zasedbi Primorskega dramskega gledališča je doslej naletela na zelo ugoden odziv kritike in navdušenje občinstva. Ta Machiavellijeva komedija je dejansko ena med najlepšimi v italijanski gledališki tradiciji in sodi v »železni repertoar« evropskih in svetovnih gledališč. Zasnovana je po zgledu rimske komedije in je sorodna srednjeveški farsii. S tem svojim delom je Machiavelli ostro ožigosal tedanjo družbo z njenimi spletkami in lažmi. Mandragola je zgodba o tem, kako mladi Callimaco (v tej vlogi nastopa Radoš Bolčina), prevara starega zakonskega moža Messerja Nicio (igra ga Stane Leban), da mu ta dovoli postati ljubimec njegove mlade in lepe žene Lucrezie (kot gostja nastopa v tej vlogi Maja Sever). Stari zakonec si namreč za vsako ceno želi potomstva. Polek dogodkov pa v tej igri vodi spletkarski Ligurio (igralec Bine Matoh). V tej Machiavellijevi komediji je zanimiv tudi lik lakomnega in posvetnim dobrinam vdanega patra Timoteja (Sergej Ferrari). Kot sluga Siro nastopa Ivo Barišič, Mira Lampič-Vujičič igra Lucrezino mater Sostrato, Breda Urbič pa spogledljivo žensko. V Mandragoli dejansko stranske vloge ne obstajajo, saj so za potek zgodbe vsi enako pomembni.

Pater M. Rupnik v DSI v Trstu

Zadnji večer v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu je bil posvečen ustanovitvi jezuitskega reda sv. Ignacija Lojolskega, ki se je rodil pred pol tisočletja. Njegovo osebnost in duhovnost je poslušalcem predstavil pater Marko Rupnik. Ignacij Lojolski je bil najmlajši sin ugledne baskovske plemiške družine. Predavatelj je povedal, da je bil ta svetnik izredno kompleksna in sporna osebnost, kot so v sodobnem zgodovinarstvu sporni tudi pogledi nanj. Inigo Lopez de Loyola, takšno je pravo ime sv. Ignacija Lojolskega, je bil v mladih letih zelo strastne, nemirne narave, ljubil je bojevanje in je znal z izredno spretnostjo sukati meč. Po vsej verjetnosti se je rodil leta 1491, umrl pa je v letu 1556, ko je bil star nekaj več kot šestdeset let.

Kot najmlajšega moškega potomca so hoteli Ignacija Lojolskega starši sprva usmeriti v duhovniško službo, kot je bilo tedaj pri plemiških družinah v navadi. Zaradi precejšnjih težav s klasičnimi jeziki

pa je študij takoj opustil in je šel raje za paža k nekemu plemiču. Kot neustrašen bojevnik se je odlikoval zlasti pri obrambi trdnjave Pamplona, ki so jo oblegali Francozi. V tej bitki pa ga je topovska krogla hudo ranila v nogo in mu zdrobila kost pod desnim kolenom.

Ignacij Lojolski se je spreobrn timer zdravljenjem. Ko je prebral vse viteške romane, kar jih je bilo na razpolago na domačem gradu, je začel prebirati sveto pismo in življenje svetnikov. Tedaj se je v njem nenadoma zbudila želja, da bi posnel dejanja teh junakov.

Dolga leta je Ignacij Lojolski vršil apostolsko poslanstvo. 1539. leta je izročil tedanjemu papežu Pavlu III. listino z načrtom svoje ustanove in papež je njegov načrt potrdil. Tako je bila uradno ustanovljena Družba Jezusova ali jezuitski red.

V pogovoru z občinstvom, ki se je razvil po predavanju, se je jezuit Marko Rupnik dotaknil predvsem številnih problemov, ki jih bo morala reševati Cerkev

**Beri - širi - podpiraj
"NOVI LIST"**

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Cankarjevi Hlapci v Trstu

Dozorevanje idealista v človeka

Hlapci! Tako izvotljena in oguljena je že ta slovenska metafora o hlapčevstvu našega milega malega naroda, ki da si ne zna pisati sodbe sam, ki da se udinja zdaj enemu, zdaj drugemu gospodarju, da nas niti ne žuli več. Zdi se nam, da o pojmu kot takem in drami sami ni mogoče povedati ničesar novega več. Pa vendar ni tako.

Kobalovi Hlapci, ponavljam Kobalovi, saj v njih čutim bolj malo Cankarja in več Kobala, se spodobno uokvirjajo v niz (pre)interpretacij Cankarjevih dram. V naše gledališče, stisnjeno v ta košček sveta ob Jadranu, ki pa se zadnje čase odpira tudi daleč na Vzhod in Zahod, je zavel svež veter domiselnosti in režijske ustvarjalnosti, ki jo lahko zmore samo režiser, ki zna pogledati daleč preko sosedove ograje.

Ko jih gledaš, te tržaške Hlapce, se ti zdi, da jih vidiš in doživljaš prvič, pa čeprav dramo poznaš do potankosti. V njih ni tistega klišejskega cankarjanstva, odetega v žalno sivino, ki je marsikomu zelo nadležna in zoprna. Kobal preinterpretira, vnaša, sestavlja, gradi, četudi resda, kot meni kak recenzent, ne sledi enovitemu dramaturškemu konceptu. Vendar si za naš prostorček upa veliko — in v tem tudi uspe, saj mu publika utegne slediti.

Da je konec drugačen, da ni Cankarjev, tega smo domala navajeni, saj ni prvič, da si režiser prevzema pravico posegati v dramatsko tkivo z novimi prijemi, ki spreminjajo Cankarjevo sporočilo.

Vprašanje je, koliko je sproženje revolucije v zadnjem dejanju res originalna režijska zamisel, saj so v tržaških predelavah Cankarjevih dram pred Kalandrom padli pod strelom že drugi Cankarjevi junaki. Revolver se mi dozdeva nekakšen moderni deus ex machina, ki reši vse zapletene situacije, izniči dvome, tveganja, vprašanja.

Četudi revolver sam po sebi ni novost, pa ga vendar vidim kot dramaturško možnost, da se Jermanova duševna stiska, ki se v zadnjem dejanju stopnjuje, materializira v nekakšnem psihotskem raptusu. In Jerman se mi je v resnici, kot ga je zaigral ekspresivni Končar v sklepnem delu, zazdel odtujen samemu sebi, skorajda razčlovečen. Tedaj ga najprej Kalandar sprejme med svoje roke, mu nudi zavetje, a kljub temu v naslednjih minutah sam ob tračnicah postane žrtev Jermanovega nepremišljenega dejanja.

Absolutna novost ni niti razdvojitve Jermanovega lika v mladega, še nedozorelega, osamljenega ne-junaka in starega Jermana, ki ob progi in golem, osamljenem drevesu še pričakuje (morda beckettovsko) ne vem kaj. Take, po mnenju nekaterih samovoljne režijske posege smo videli že v zelo pohvaljeni postavitvi Strička Vanje Antona Čehova.

In kljub vsemu prav ta razdvojitve Jermanovega lika s poudarjenim ponavljanjem ključnih Cankarjevih dialogov še

podčrtuje tragiko germanovskega zloma (ali osebne rasti) v areni življenja.

Jerman se namreč ne zlomi zaradi svojega pokončnega vztrajanja v oportunističnem vaškem krogu, torej zaradi konkretnih družbenih silnic v kamaleontski družbi, ampak tudi in predvsem, ker njegovo osebno emocionalno doživljanje ni dohitevalo njegove družbene angažiranosti v boju zoper oblast. Ko vztraja pri idealu značajnosti in načelnosti, Jerman nekako potiska na dno srca svojo intimno dramo, ki jo doživlja v odnosu do ženske kot sin in moški. (Ali ni v tem nekaj zelo tipično Cankarjevega, ta nemoč, postati in biti sin, moški, človek?) Jermanova osebna tragedija se začrtava v odnosu z Lojzko, ki jo Jerman ljubi, a jo prav iz ljubezni oddaljuje od sebe, da bi ji družbeno ne škodil. Jerman žrtvuje Lojzko IDEJI, prav tako žrtvuje IDEJI tudi mater. Ko prepozno spozna, da je s svojo zaverovanostjo v IDEJO prizadel mater in jo prikrajšal, pa čeprav samo za minuto življenja, postane Jerman še bolj človeški, bližji, gledalcu razumljivejši.

Če se je v prvem, farsičnem delu drame kazal kot sicer močna, a vendar čustveno plitva osebnost (kar je Končar s svojo ubrano, življenjsko držo zelo poudaril), se je v sklepnih akordih drame udeležil kot izklesan opomin vsem, ki v imenu IDEJE pregazijo najosnovnejše človekove pravice in najgloblje čustvene vezi.

V trenutku, ko je Jerman iz idealista, glasnika odpora zoper kakršnokoli oblast, revolucionarja, osebno dozorel v pravega ČLOVEKA, je spoznal UTOPIJO svoje IDEJE. Za to bridko spoznanje je moral zgubiti mater in njeno zaupanje. Tako je mati, ki ji Cankar dramaturško ni dosodil tolikšne pozornosti, v Kobalovi predstavi prerasla v pomenljiv lik, ki usmerja igro v tragični konec.

Večjo težo je Kobal prisodil tudi Kalandru, ki je z igro Iva Bana vehementno zaživel kot zintelektualizirani proletarec. Režiser mu je omogočil velike izrazne možnosti z recitacijo Cankarjeve satirične poezije in Kosovelove balade o na smrt ranjeni brinjevki. Kalandar je v Kobalovi interpretaciji nekakšen Jermanov alter ego, temna stran meseca, ki verjame v IDEJO tudi, ko Jerman omahne. Toda slednji preda svoje človeške in osebne rasti sprevidi, da je vse dotlej ravnal v imenu IDEJE, ki se je izkazala za čisto UTOPIJO.

Jerman ne more verjeti v Kalandra, ker ne verjame več v nazore, v imenu katerih se človekova svoboda čustvovanja žrtvuje SISTEMU ali IDEJI. Torej je dejanje neizbežno, logična posledica Jermanovega spoznanja: Kalandar mora pasti, mora obležati. Strel v tišino je razplet Jermanove poti v smer RESNICE. (In v tem se režiser ni bistveno oddaljil od Cankarjevega sporočila).

Po vsem tem se mi zdi, če lahko tako berem Kobalovo interpretacijo, da tržaški Hlapci niso le oporoka določene generacije iz konca šestdesetih let, kot jih je kdo razumel, ampak manifest SVOBODE, VERE V ČLOVEKA in v važnost medosebnih odnosov, ki človeka bogatijo in ne ovirajo, da dozoreva v uravnovešeno družbeno bitje.

M. S.

Primorska srečanja - številka 113

V Novi Gorici je pred kratkim izšla 113. številka Primorskih srečanj, revije za družboslovje, gospodarstvo in kulturo. Zanimiv je članek raziskovalke na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani Sonje Novak - Lukanovič, ki se v svojem zapisu loteva vprašanja zaščite narodnostnih manjšin na področju Alpe-Jadran. Avtorica uvodoma razlaga bralcem, da se na tem območju srečujejo kulture petih evropskih narodov. Med seboj se razlikujejo ne le po jeziku, ampak tudi po zgodovinskih okoliščinah, v katerih so se razvijale. Sonja Novak omenja v svojem članku razne mednarodne sporazume in dokumente za zaščito narodnostnih skupnosti in pri tem opozarja, da ti dogovori pomenijo le minimum soglasja med državami in zato dajejo v bistvu le splošen okvir za varstvo manjšin. Nekateri izmed članic skupnosti Alpe-Jadran urejajo položaj narodnostnih manjšin znotraj svojih meja precej avtonomno (na primer nemška manjšina v Južnem Tirolu), ponekod pa je reševanje manjšinskega vprašanja vezano na centralno vlado. To pomeni, da specifična zakonodaja ne obstaja (tako je na primer v Furlaniji-Juljski krajini). Večkrat je ustavnopravno varstvo manjšin preveč ozko zastavljeno, ugotavlja Sonja Novak, nepopolno, preveč splošno in mnogokrat tudi teritorialno omejeno, zato pripadnikom manjšine ne zagotavlja učinkovitega varstva. Prav zaradi tega Slovenci v Italiji zahtevajo globalno zaščito, pristavlja avtorica.

Kar zadeva vprašanje preštevanja manjšin pa Sonja Levak ugotavlja, da ti številčni podatki ne morejo biti relevantni. Kriteriji, ki se uporabljajo za ugotavljanje številčnega stanja manjšin, so zelo različni, piše avtorica, to pa lahko privede do rezultatov, ki bolj ustrezajo večini. Te podatke je mogoče vzeti v poštev kot orientacijske kazalce sprememb, nikakor pa ne morejo biti sami zase podlaga za tolmačenje demokratskih sprememb v neki narodni skupnosti. Za popolno zaščito manjšin je potrebna kombinacija pravnih, socioekonomskih in političnih ukrepov večinskega prebivalstva, ki izraža željo po sožitju z ljudmi različnega jezikovnega in etničnega porekla, zaključuje Sonja Novak.

Najnovejša številka Primorskih srečanj objavlja tudi članek Bogdana Zorža, psihologa iz Nove Gorice, ki v svojem zapisu analizira vzroke človekovega stremeljenja po oblasti. Daljši članek je posvečen tudi ustvarjalnemu delu solkanskega likovnika Vladimira Makuca. Poleg tega lahko v tej številki primorske revije preberemo vsebino nadvse zanimivega predavanja ljubljanskega teologa Vekoslava Grmiča o krščanski in marksistični miselnosti. O tej temi je govoril konec julija v Kopru.

V rubriki z naslovom Zapisi naj ob koncu omenimo še članek Mira Kocjana o italijanskem jugu in prispevek, ki ga je Verena Vidrih - Perko napisala v spomin na pokojnega slovenskega arheologa Zorka Hareja.

Zgodbe so zgodbe, pa vendar bi lahko iz nje tudi kaj izluščili. Sveti Ahacij je svetnik, ki so ga častili rudarji. V tamkajšnji okolici se vsaj do danes ni odkrilo, da bi bil kakšen rudnik, zato se lahko sklepa, da je v tej zgodbi, ki se je pripovedovala iz roda v rod in smo jo mlajši slišali od starejših, delček neke zgodovinske resnice, da je mimo vodila pot v Goriška Brda, kar ni nesporno, ta je vodila ob potoku, kot vse starejše poti, lahko bi tudi bilo kakšno neurje in lahko bi tudi omenjeni trgovec bil nekje iz

Zagate našega jezika

Vsaki dan ali vsak dan se učimo?

V Toporišičevi Slovenski slovnici je obsežno poglavje o zvrstnosti slovenskega jezika. Če rečemo o kom, da govori slovensko, mislimo pri tem na jezik, ki ga ločimo od drugih — npr. od italijanskega ali angleškega ali nemškega, in podobno. S tem pa seveda nismo povedali, ali govori kdo knjižno, narečno, pogovorno ali žargonsko ali slengovsko, vsakdanjo občevalno ali strokovno govorico. Kadar govorimo o pravilnosti slovenščine, navadno mislimo predvsem na napisani jezik. Knjižna ali zborna izreka velja predvsem za branje na glas, recitiranje, deklamacije in govorjenje pred javnostjo; bere pa se po radiu, televiziji, v šoli, skratka povsod tam, kjer je treba paziti na pravilno izreko. Slovenskega jezika se, seveda, ne naučimo kot materinega jezika, ampak se ga z zavestnim prisvajanjem v precejšnji meri učimo že v vrtcih in osnovni šoli, poglobimo in izpilimo njegovo znanje v srednji in višji šoli, na tečajih in izpopolnjevalnih seminarjih.

V naši pisani in govorni besedi se vsak dan srečujemo s slabimi zgledi. Marsikateremu besedilu se pozna, ali ga je kdo prej vestno pregledal in »popravljal« ali je šlo v tisk ali pred mikrofona kar takšno, kakršnega je pač kdo prejel. Tako početje se mi zdi nedopustljivo, če ne že kar žaljivo za bralce ali poslušavce.

Pred kratkim sem v nekem intervjuju zasledil kratek stavek, vendar poln napak: pet besed, štiri velike, rekel bi nedopustne napake: *Z mojim poklicom se ukvarjam vsaki dan*. Skoraj neverjetno je, da gredo taki »jezikovni ocvirki« v javnost. Pa kar k napakam: *z mojim poklicom*: raba svojilnih zaimkov *moj, tvoj, njegov, njen* itd. je pogosto neprimerna, raba povratno-svojilnega zaimka *svoj, svoja, svoje* pa zelo pogosto napačna, a je hkrati tudi precej težavno vprašanje, posebno za naše področje, ko smo vsi vedno

bolj pod vplivom tujega okolja. Svojilni zaimki izražajo pripadnost (Prim.: *Zagate*, Novi list z dne 11.1.1990) glagolski osebi: *moja knjiga, moj klobuk, moje darilo*; povratno svojilni zaimek pa izraža *lastno* oziroma *svojino osebka* v stavku. Pravilno bomo torej rekli: *s svojim poklicem*, in ne *s poklicom*. Slovnico pravilo pravi, da se za mehкими soglasniki c, č, ž, š, j (in tudi dž) tako imenovani končniški ali priponski »o« spremeni v »e«, npr.: *prijatelj, s prijateljem* in ne *s prijateljkom*; *koš, s košem* (ne: *s košom*), *mož, z možem* (ne: *z možom*), *ptič, s ptičem* (ne: *s ptičom*), *stric, s stricem* (ne: *s stricom*).

Glagol *ukvarjam se* ni dobro izbran. V Pravopisu 62 je zapisano, da se lahko *ukvarjamo s slikarstvom, z ročnim delom, tudi s športom, poklic pa opravljamo*, prav tako *opravljamo svoje delo in službo*, ženske navadno *opravljajo* tudi svojo sosedo ali prijateljico (jo obrekujejo); se pa lahko tudi predolgo *opravljajo* za v gledališče (raba v prenesenem pomenu: se oblačijo).

Nedoločeni zaimek *vsak, vsaka, vsako* nima določne oblike kot pridevniki moškega spola: *lep-lepi, košat-košati, bogat-bogati* itd., marveč uporabljamo le obliko *vsak: vsak človek, vsak dan, vsak čas bo tu, vsak ga potrebuje* itd. Oblika *vsaki* je menda narečna, uporabljajo jo le v nekaterih vaseh našega zahodnega Krasa.

Včasih se ta zaimek uporablja brez potrebe. Pogosto sem slišal stavek, posebno med mladimi: *Odšel je brez vsake besede*. Pravilneje bi rekli: *Odšel je brez besede*. *Brez vsakega vzroka*, prav: *Brez vzroka*. Pisal je nalogo *brez vsake napake*, pravilno: *Napisal je nalogo brez (ali čisto brez) napake*.

R. Petaros

—o—

V nedeljo, 4. t.m., je v Celovcu umrl dipl. trg. Janko Urank, podpredsednik Narodnega sveta koroških Slovencev.

MOŽNOST CEPLJENJA KUNCEV

Dežela Furlanija Julijska krajina je o mogočila nabavo cepiva proti mixomatozi in virusni krvavitvi kuncev. Obe bolezni sta lani povzročili pravo morijo teh živali. Za cepljenje bo po naročilu deželne uprave poskrbel Deželni konzorcij zadrug rejcev malih živali, ki je za to zdravstveno akcijo pooblastil svoje živinozdravnike. Kunce lahko cepijo tudi mali rejci. V prvi vrsti naj bi cepili plemenske živali. Zanje je cepljenje zastoj. Če bi kje opazili znake omenjenih bolezni, bodo cepili tudi ostale kunce, ki so stari več kot mesec dni.

GOSTOVANJE NA MADŽARSKEM

Tržaški harmonikarski ansambel Synthesis 4 je bil na gostovanju na Madžarskem, kamor ga je povabila tamkajšnja narodnostna skupnost. Orkester je nastopil v Monoštru in v Kőseju. Ansambel Synthesis 4 je lani vzpostavil stike s slovensko narodnostno skupnostjo na Madžarskem, ki je prav pretekli teden ustanovila Zvezo Slovencev na Madžarskem.

ZAČENJA SE AKCIJA

ZA OBNOVITEV

ŠTIVANSKE CERKVE

■ nadaljevanje s 4. strani

ročju, je nujno, da se v prvi vrsti za obnovo cerkve zavzame samo tukajšnje prebivalstvo.

—o—

Na Zahodu je vzbudil precejšnje začudenje obisk, ki ga je v Bagdadu opravil predsednik socialistične internacionale, bivši zahodnonemški kancler Brandt. Marsikdo mu je očital, da je s svojim potovanjem hudo načel enotnost zahodnega sveta, zlasti Evropske gospodarske skupnosti, v akciji proti iraškemu diktatorju Sadamu Huseinu. Brandt torej posnema Avstrijca Waldheima, ki je prav tako na svojo roko obiskal Bagdad in domov pripeljal avstrijske talce.

krajev, kjer so častili tega svetnika, ti pa so bili v rudarskih krajih, ali pa na Koroškem, kjer še danes srečujemo ta imena.

V sredini XV. stoletja je ta cerkva dobila enkratne freske (od 1460 do 1470). Poslikava je ohranjena samo v prezbiteriju. Na slavaloku zgoraj je Marijino Oznanjenje. Na desni kronana Marija z Detetom (Jezusom) na rokah, na levi neznani (nepojasnjen) sadež. Na levi strani sta svetnik in svetnica s krono. Nad Oznanjenjem na vrhu loka sta Kajin in Abel. V spodnjem pasu prezbiterija so pod arkadami apostoli. (Figur je samo deset, manjkata dve, ki sta verjetno bili kje v ladji?) V trikotnih poljih nad apostoli na levi strani je najlepša freska v tej cerkvi: Mučeništvo sv. Ahacija in tovarišev. Ta čudovita figuralika je zlasti ob primerni svetlobi, ki se razlije iz nasprotnega okna, ki je poznejše, enkratna. Na naslednjih trikotnih poljih sledijo iz leve na desno: sv. Volbeng, Veronikin potni prtlj, neznani škof in sv. Helena s prekrasnim obrazom, ki izžareva srečo in vdanost. Obok ima polja, obrobljena s skupnim suličastim vzorcem in ga dopolnjuje v zadnjem zahodnem polju Kristus kot sodnik. Pod njim sta v oglu dva živalna igrajoča se angela, ob polju ob njih simbo-

li evangelistov in v zadnjih treh poljih še dva angela, ki imata odprto knjigo in trobita. Neka-ko ponazarjata poslednjo sodbo.

V lopi so ostanki sv. Krištofa. Do prve svetovne vojne je bila ta freska skoraj v celoti ohranjena. Obenem še deli treh svetnikov, ali svetnic, ki naj bi krasile prezbiterij. Prav sv. Krištof je bil med Primorci manj čiščen in bi lahko vzpostavil vzporedje pri nastanku cerkvice s kraji, kjer se je ta častil ... Ali je bila poslikana ladja, ali ne, so različna mnenja. Dejstvo je, da so tam ohranjeni še trije križi s prsti, ki pretijo ...

Od druge četrtine XV. stoletja se po Soški dolini razvije slikarski stik med istrsko lokalno skupino in slovenskim slikarstvom po Soški dolini in po delu Krasa, ki se je raztezal po vsej Gorenjski. Dve cerkvi sta se tako zgodovinsko in slogovno povezali; to sta Prilejske in Suha pri Škofji Loki. Zato govorimo o »Prileško-Suški delavnici«. Prav ta skupina se smatra za domače nasledstvo furlanskih delavnic.

Čiščenje sv. Ahacija se je na sedanje slovensko ozemlje prineslo po letu 1593. V junijskih dneh 1593 je bosenski paša Husan čakal na bre-

govih Kolpe, da vdre v slovenske in hrvaške dežele in nadaljuje osvajanje v srednjo Evropo. Vse je bilo zavzeto, razen znamenite trdnjave Sisak, ki se je branila s 300 vojaki. V tem času se je zbrala znamenita slovenska vojska, ki sta ji poveljevala Adam Ravbar in Andrej Turjaški. Sestavljali so jo slovenski strelci. Legenda pripoveduje, da se je priporočil sv. Ahaciju, saj so se spopadli prav na njegov god, 22. julija 1593. Okoli ene ure popoldan so se spustili v boj in v dobrih dveh urah je bil premagan paša Husan, ko so ga potisnili do Kolpe, kjer je on in velika večina vojske potonila. To zmago je celotni tednji krščanski svet pripisal sv. Ahaciju. Zagrebški kapitelj je postavil kapelico na tem mestu in še danes se daruje na god sv. Ahacija v zagrebški stolnici zahvalna maša za ta dogodek.

Ob koncu bi rad poudaril, da ime Ahacij ali Akacij (ki je razširjeno tudi po Soški dolini) pomeni v grškem jeziku nedolžen, v hebrejščini pa »Bog drži«. Je pa zavetnik poleg rudarjev tudi za pomoč v hudih boleznih, v dvomih in zlasti v smrtnem strahu ...

Lep, enkratni sakralni spomenik v Prilejsu je vsekakor vreden ogleda in kdorkoli se bo tam zaustavil, mu časa in truda ne bo žal.